

Antonius van Paduakerk
Overweging 19 mei 2019
Johannes 13, 31-33a, 34-35

Een paar weken geleden was ik in Ghana. Het was de vierde keer dat ik er was, ik ging er vrienden opzoeken – en het graf van mijn vriendin. En al was mijn laatste bezoek alweer twaalf jaar geleden, ik ken het land dus toch wel een beetje. Een van de dingen die ik in Ghana zo wonderlijk vind, is de taal. Ik bedoel niet de taal zelf, al is het ook best verwonderlijk dat er in een land ter grootte van Duitsland 73 verschillende talen en dialecten gesproken worden en mensen toch gewoon met elkaar communiceren – maar wat ik bedoelde is de manier waarop taal wordt gebruikt. Zo gebruikt men in het Engels ‘hij’ en ‘zij’ voortdurend door elkaar - ‘hij’ kan dus ook naar een vrouw verwijzen, en omgekeerd- omdat, zo bleek, die woorden in de stamtalen niet bestaan. Daarnaast zijn er eindeloze begroetingsrituelen met voor iedere vraag het bijpassende antwoord. Wel handig, voor een buitenstaander, dan kun je die gewoon uit je hoofd leren. Maar het leukst vind ik misschien de formulering “I go and come”: ik ga en kom weer terug. Ga je even naar de markt, of naar de buurvrouw, of waar dan ook naartoe, dan zeg je: *I go and come*. Ik ga en kom weer terug. Maak je maar geen zorgen, lijkt die formulering te zeggen, ik ga wel even weg, maar ik kom ook weer terug. Zo spoedig mogelijk.

Als we naar de tekst uit het Johannesevangelie kijken die we zojuist gehoord hebben, dan valt op dat ook hierin de woorden ‘gaan’ en ‘komen’ een grote rol spelen. In de iets bredere context van deze passage komen ze maar liefst 14 keer voor. De kern van die boodschap is: er is een man die gaat, en aan alles wat hij zegt ligt ten grondslag dat hij terug zal komen. “Ik ga, maar ik kom weer terug.” De toespraak aan de leerlingen – en dus natuurlijk ook aan ons – is daarmee tegelijkertijd een vaarwel en een belofte.

We vallen er als het ware middenin vandaag, in die afscheidsrede, alsof we dachten dat de aanvangstijd half acht was maar het bleek toch al om zeven uur begonnen te zijn. Jezus is bezig aan een afscheidsrede, waarin hij alles wat hij altijd al gezegd heeft, alles waar hij voor stond, nog eens samenvat en duidelijk maakt. En voor het eerst richt hij zijn boodschap rechtstreeks en heel nadrukkelijk tot zijn leerlingen. In eerdere delen van dit evangelie spreekt Jezus meestal tegen Judeeërs of andere buitenstaanders, probeert hij hen uit te leggen wat zijn koningschap, zijn heerschappij inhoudt – en hoe God de wereld graag ziet – terwijl zijn leerlingen toehoren. Nu dus niet. Nu worden zij, en dus wij, heel direct en rechtstreeks aangesproken. We zijn al begonnen, maar het geeft niet dat u te laat bent. Er zijn daar nog wel een paar plekken vrij, gaat u maar gauw zitten. Maar ssjjjj... hij spreekt. En niemand wil een woord missen van wat hij zegt. Het is alsof iedereen, op deze donkere avond met die nog onbenoembare dreiging in de lucht, extra goed oplet, alsof we naar zijn woorden luisteren alsof we ze voor het eerst horen. Alsof er iets in ons is dat ons waarschuwt om maar verdraaid goed op te letten vandaag, zonder nog precies te weten waarom. Alsof het de laatste keer is.

Het is Pesach, en Jezus is met zijn leerlingen samengekomen om te gedenken hoe het volk van Israël lang geleden met Mozes door de woestijn trok, weg uit slavernij, op weg naar een leven met God. Tot zover dus niets nieuws. En toch is alles anders. Het begon er al mee dat Jezus bij binnenkomst de voeten van zijn leerlingen waste. De leerlingen waren geschokt – zo hoorde het toch zeker niet? Dat

was het karwei van een slaaf – niet van een leidsman. De wereld op zijn kop. Daarnaast is er ook de dreiging van priesters en politici. De stemming is bedrukt. Hoewel de leerlingen nog niet weten - of niet willen weten - wat er gebeuren gaat, is het duidelijk dat er onrust en verwarring heerst. De gebruikelijke vreugde van het Pesach feest is ver te zoeken. En als om de spreekwoordelijke knuppel in het hoenderhok te gooien, is het juist op dat moment dat Jezus voorspelt dat een van zijn leerlingen hem zal verraden. Geschrokken en argwanend kijken ze elkaar aan: wie dan? Jij soms? Of jij? Simon Petrus vraagt aan Johannes, die het dichtst bij Jezus zit: vraag het hem dan! Vraag hem wie het is! Wie van ons gaat hem verraden? Johannes doet wat hem verzocht wordt, en bij wijze van antwoord geeft Jezus een stuk brood aan Judas Iskariot. Kijkt hem even aan. Hij.

Dat alles is al gebeurd voor wij aankwamen. Misschien zijn we hem nog tegengekomen op zijn weg naar buiten, Judas. Wat heeft die voor haast?, hebben we ons afgevraagd. “Toen hij weg was, zei Jezus” ... daar begint het voor ons vandaag. Het is een zinnetje om overheen te lezen, om je aandacht alvast te richten op wat volgt: ja? Wat zei Jezus toen? Maar het ‘hij’ slaat in dit geval op Judas Iskariot, en het zinnetje is enorm belangrijk. Zijn vertrek vormt immers als het ware het startschot van alles wat daarna komt, het zet de onafwendbare loop der dingen in beweging.

Het gaat dus gebeuren. Er is nu geen ontkomen meer aan. En ja, wat zegt Jezus dan? “Nu is de mensenzoon verheerlijkt, en wordt God verheerlijkt in hem.” Het is een merkwaardig woord, verheerlijken. We gebruiken het zelden of nooit buiten de context van kerk en geloven, en daarmee verliest het voor een deel misschien zijn kracht. Maar in dat woord verheerlijken zit het woord ‘heer’, van gezag en gewicht. Verheerlijken betekent dan ook: dat wat een mens – en God – aanzienlijk maakt en gewicht geeft. Ja, en wat is dat dan? Wat is het dat een mens belangrijk maakt? In het leven van alledag is dat misschien geld, en status en macht. Maar niet bij Jezus, waar ‘de laatsten de eersten zullen zijn’ en waar ‘wie de belangrijkste wil zijn, ieders dienaar moet worden’ (Marcus 9:35) Nu is de mensenzoon verheerlijkt – uitgerekend nu, in de aanschijn van verraad en dood, vindt Jezus zijn betekenis, zijn kracht.

Alles moet anders – zo kunnen we zijn boodschap misschien wel kort en krachtig samenvatten. Alles wat wij logisch en vanzelfsprekend vinden, moet op zijn minst kritisch worden bevraagd. Klopt dat wel? Is het wel goed zo? Voor wie is het goed? En voor wie niet? En bij het beantwoorden van die vragen geldt steeds een centrale richtlijn: de liefde. Het staat er in niet mis te verstane woorden en het staat er alleen al in dit korte stukje vier keer: dat we elkaar liefhebben. Handelen uit liefde maakt ons bij uitstek tot leerlingen van Hem. Liefde maakt de wereld anders. Liefde scheidt verbondenheid. Liefde heelt. Met liefde is overigens niet lief-zijn bedoeld, niet een klakkeloos altijd maar aardig zijn. “Zoals ik jullie heb liefgehad” is het voorbeeld – en Jezus was bepaald niet altijd maar zachtzinnig en voorkomend naar zijn leerlingen. Sterker nog, vaak was hij scherp en kritisch en wees hij hen op hun blinde vlekken. En toch – in liefde. Het gaat dus om de grondhouding, om de vraag of wij elkaar ten diepste het goede wensen, ook als dat schijnbaar tegen onze eigen belangen ingaat. Durven we iemand los te laten die we veel liever dicht bij ons zouden houden? Durven we kritisch te zijn naar iemand die eigenlijk om bevestiging vraagt?

In al die moeilijke vragen, in al die moeilijke situaties kunnen we ons gesteund voelen door de wetenschap dat Jezus ons met deze boodschap op weg heeft gestuurd: om van de wereld een mooiere plek te maken. Om in zijn afwezigheid zoveel mogelijk van het Rijk Gods te realiseren. Om in

Liefde te leven. Totdat hij wederkomt. *I go and come*. Ik ga, maar om ook weer terug. Maak je geen zorgen.